

KÜTFÖK.

297. szám.

25080. szám.

AZ ORSZÁGOS IZR. IRODA MEMORANDUMA A CHEVRA KADISÁK ÜGYÉBEN.

Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatási Miniszter Úr!

Néhány évvel ezelőtt több egyesület igazgatásában tapasztalt rendellenességek folytán a nagyméltóságú belügyminiszterium az egyesületek működésének szigorúbb ellenőrzése iránt intézkedett. Ez intézkedések végrehajtásának során a közigazgatási hatóságok több helyen az ellenőrzést és felülvizsgálatot az izr. szent egyletekre, vagyis úgynevezett chevra kadisákra is kiterjesztendőnek vélték.

A pesti chevra kadisa izr. szent egylet, mely melleleg említve, az e nemű egyesületek között nemcsak hazánkban, hanem egész Európában a legnagyobb és legtekintélyesebb, Budapest székesfőváros VI. közigazgatási kerület előljáróságának ez irányú rendelkezése ellen még 1901. évben előterjesztéssel élt, melyben a chevra kadisák különállására való hivatkozással a sok más egyesülettel szemben gyakorolni kívánt, hatósági ellenőrzés mellőzését kérte. — Budapest székesfőváros tanácsa hosszú idő eltelte után 1904. évi május hó 10-én 201,520/1903. szám kelt érdemében és megokolásában egyaránt helytelen határozattal a pesti chevra kadisa izr. szent egyletet a VI. közig. kerületi előljáróság ellenőrizete alá helyezte. Ezen elvileg még el nem döntött ügyre vonatkozó határozat hangja önmagában véve is elégséges arra nézve, hogy a politikai hatóságok beavatkozása ellenében érzékenységet és bizalmatlanságot keltsen.

Nevezett egyesület folyó évi szeptember hó 1-én ez esetet hozzánk oly kérelemmel jelentette be, hogy a chevra kadisákra nézve sérelmes emez ügyben eljárjunk.

Az aradi chevra kadisa folyó évi márczius hó 16-án, 26-án és f. évi július hó 21-én 75. szám alatt kelt tisztelet-

tel idezárt átirataiban hasonló kérelemmel fordult hozzánk. Ez esetben a nagyméltóságú belügyminiszterium 1904. évi július hó 1-én 45,506/III. szám alatt kelt leiratával akképen határozott, hogy sem velünk, sem közvetlenül a hazai hitközségekkel nem közölt, de a hitközségek és az azokat kiegészítő izr. szent egyletekre oly mély kihatásúnak látszó 1891. évi 18,705., illetőleg 1903. évi 120,499. számú belügyminiszteri rendeletekben előírt rendszeres vizsgálatok a chevra kadisákra is kiterjednek.

Ezenkívül a sátoraljaujhelyi chevra kadisa 1904. évi február hó 4-én kelt, szintén idezárt átiratában ugyane tárgyában kérvén közbenjárásunkat, kötelességünké vált, hogy *Nagyméltóságod elé felterjesztéssel járuljunk és a zsidóság emez ősi hitfelekezeti intézményeinek nyilván kellően nem ismert, illetve nem méltatott jogállásán esett sérelem kegyes orvoslásáért esedezzünk.*

Előre bocsátjuk, hogy a magunk részéről a magas kormány minden olyan intézkedését, mely hitfelekezeti testületeinkben a rendet czélozza, tőlünk telhető módon támogatni kötelességünkben állónak tartjuk. Számtalan előterjesztéseink tanuságot tehetnek arról, hogy e részben az állam közigazgatási érdekeit soha szem elől nem tévesztjük. De testületeink régi, soha kétségbe nem vont jogainak a szükséges tekinteten túl terjedő és még a felekezet jelen viszonyai között is indokolatlan megszorítása a m. kormánynak sem képezheti szándékát. Már pedig kétségtelen, hogy vallásos intézmények alantós fokú hatósági közegeknek való alárendelése bár humánus czélokat is követő vallásos jellegű testületeknek a közönséges betegsegélyző, leánykiházásító vagy épen gyanut keltő egyéb egyletek kategóriájába való bevonása ok és szükség nélküli érzékenységet támaszt, mely sem Nagyméltóságodnak, sem a nagyméltóságú belügyminiszteriumnak akarata már azért sem lehetett, mert a közigazgatási érdek a felekezeti, a felekezetre vonatkozó, tehát szintén köztekintetű jogok sérelme nélkül is teljes mértékben érvényesülhet. A chevra kadisáknak a felekezet ellenőrző szeme alatt való meghagyása a felekezetet magát tartja erkölcsi obligóban, melynek értéke akkor sem kicsinyelhető, ha egyes esetekben százakra menő hason-egyesületek egynémelyike ellen többnyire alaptalannak bizonyuló néhány panasz fölmerült volna is.

A zsidó hitfelekezet kebelében fennálló chevra kadisák — izr. szent egyletek — nem esnek profán egyesületek szempontja alá. E testületek az izraelita vallástörvényeiken és legszentebb hagyományaiban gyökerező, szigorú értelemben vett hitfelekezeti intézmények. Alakulásuk nem esetleges, nem egyesek elhatározásától függő, hanem minden szervezett

izr. hitközség létéből folyó. A hitközség szent egylet nélkül fenn nem állhat, mert ez egylet a hitközség működését kiegészítő, a zsidó hitélettel bensőleg összeforrott organum. Ily egyesület nélkül az országban egyetlen egy izr. hitközség sincsen, de el sem lehet, mert a vallásos szertartások egy részét a szent egyletek látják el, a zsidó vallásbeli tradíciók szerint más el sem láthatja. E szerint az egyletek megalakítása csak formai, az egyletnek léte a zsidó vallástörvény parancsain alapul. Eminens feladatuk vallásos szertartások teljesítésében áll és úgy ezért, mint ősi törvényeik folytán a hitközséggel szorosán összefüggnek, ezzel közös erkölcsi feladatokat teljesítenek, úgy hogy a két testület egymást volta-képen kiegészíti. Visszatükröződik ez mindkét testület alapszabályaiban, melyek a jellemzett viszonyoknak megfelelő intézkedéseket tartalmaznak. Emberbaráti feladataik is vallás-erkölcsi alapon fejlődtek. Segítő munkájuk nem ellenszolgáltatás, mert jótéteményeikben nemcsak tagjaikat részesítik. Maga a tagság segélyre nem jogosít, csak a szegénység a döntő. Sőt oly nemes irányú fejlődést vesznek ez egyletek, hogy noha zsidófelekezeti intézmények, áldásos tevékenységüket más vallásuakra is kiterjesztik. Segélyosztó helyiségeik, kórházaik nyitva állanak más vallásuak számára is. Kezelésük, igazgatásuk tisztaságáért felel a hitközség, melylyel váhatlan kapcsolatban áll, melynek vezérlő tényezői azonosak a hitközség vezetőivel. *A két testület közötti szolidaritás egyenlő az egész országban.* A külön szervezetek a hagyományon alapszanak, lényegileg az áldozatkészség fokozására, a jövedelemforrások szaporítására, a felekezeti élet és humánus tevékenység gazdagítására szolgálnak. Az a felügyelet, melyet a hitközség a chevra kadisa felett gyakorol, több biztosítékot nyújt még az állami felügyelet szempontjából is, mintha ezt valamely kerületi előljáróság számvivő hivatalnoka teljesítené, aki a specziális vallásos szolgáltatások természetét nem ismeri, az ebből folyó viszonyok megbíráására képtelen és külön ok nélkül ily testületek vizsgálására vagy érdemleges elhatározásaik birálatára hivatva nem lehet.

De nem állhat meg a chevra kadisákra vonatkozó sérelmes határozat, ha azt a jog alapjáról tekintjük. E tekintetben csak egy döntő szempontra bátorkodunk Nagyméltóságod figyelmét felhívni. Az izr. egyetemes gyűlés által alkotott és ő császári és apostoli királyi felsége által 1869. évi június hó 14-én szentesített szabályzatok és határozatok értelmében a chevra kadisák alapszabályait is maga a felekezet saját autonóm hatáskörében hagyja jóvá. E határozatok szerint általános irányelvül szolgál, hogy a chevra kadisa a hitközségnek felügyelete alatt áll. Kimondatik továbbá ugyanott,

hogy a chevra kadisa ügyeiből folyó per esetében az illető községkerületi bíróság határoz. Ebből is eléggé kiviláglik, hogy a chevra kadisa hitfelekezeti testület, melynek a felekezet önkormányzati életében a hitközség mellé rendelt és a felügyelet szempontjából is tüzetes szabályokkal övezett helye van. Világosan kitűnik az is, hogy az állandó ellenőrzés joga e testületekre nézve nem alantós fokú politikai hatóság közegeit, hanem magát a felekezetet illeti, ami épen nem zárja ki azt, hogy az állami főfelügyelet az egyletekre nézve konkrét esetekben esetleg a hitközségek felelősségének megállapítása mellett is teljes mértékben érvényesülhessen.

A király ő felsége által sanctionált idézett szabályok hatályban vannak. Az itt tárgyalt ügyre vonatkozó érvényüket az a körülmény, hogy a chevra kadisák alapszabályait a nagyméltóságú belügyminiszterium is láttamozza, ép oly kevéssé érinti, amint hogy nem érinti a hitközségek jogviszonyait az a körülmény, hogy a hitközségi alapszabályokat Nagyméltóságod miniszteriuma is ellátja a záradékkal. Az pedig, hogy a chevra kadisák számára az ő felsége által szentesített autonom szabályokban biztosított és a hitközségek jogkörét is érintő külön jogállása egy rendszabályozást igénylő profán egyletekre vonatkozó intézkedés keretében az önkormányzati jogokkal felruházott felekezett meghallgatása nélkül meg nem szüntethető, külön bizonyításra nem szorul.

Nem kételkedünk abban, hogy Nagyméltóságod az itt kifejtetteket méltányolni kegyeskedik. De bizvást reméljük, hogy a nagyméltóságú belügyminiszterium álláspontunkat saját intenczióinak sérelme nélkül szintén érvényre juttatni méltóztatik. Mert ha e jogosult feltevésünk nem teljesülne, úgy abba a helyzetbe jutnánk, hogy szentesített szabályaink alapján a chevra kadisáknak a felekezeti önkormányzat felügyeletébe való visszahelyezését igényeljük, ami azonban a főfelügyeleti jog érvényesülését semmiképen sem alterálná.

Mindezek alapján alázattal kérjük Exczellenziádat:

hogy a nagyméltóságú belügyminiszteriumnál odahatni méltóztassék, hogy az a betegsegélyző, leánykiházásító és más hasonegyetek vizsgálására és ellenőrzésére tett általános intézkedései alól a vallásos jellegű és ép ezért a helyi izr. hitközségek felügyelete alá helyezett chevra kadisákat vagyis izr. szent egyleteket kivonni és ily vizsgálatok fogamatbavételét a netán fölmerülő panaszok eseteire korlátozni kegyeskedjék.

Kik is stb. . .

Budapest, 1904. szeptember 14.

Az izraeliták országos irodája:

Mezey Ferencz dr. s. k.,
az iroda titkára.

Schweiger Márton s. k.,
ir. elnök.